

* विषय *

पर्यावरण वही

विद्यार्थ्याचे नांव : गोवर्धनसिंह भुजिनासकर फणपुरीय

वर्ग : B.Com II year विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.: शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 2023 2024

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

The/Ku. Gaurav... Sunil... Kompuziya

Studying in Semester/Class. B.Com. 2nd year [4th Sem]

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session.. 2023-24..

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by R.T.M. University Board/University

for the subject... Environment

Dated: 26.03.24.

[Signature]
Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

[Signature]

Head of the Department

* विषय *

पश्चविश्व वही

विद्यार्थ्याचे नांव : ललुप सुनिल झगत

वर्ग : 2nd year B. Com विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.: _____ शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 2023 2024

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

The/ku...Tanuj.....Sunil.....Bhagat

Studying in Semester/Glass. B:com.4thrat

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session..2023-2024.

The candidate has satisfactorily completed

the experiment proscribed by.....Board/University

for the subject.....नैसर्गिक...सा.रा.संपत्ती

Dated:.....

Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

Head of the Department

* विषय *

पर्यावरण वही

विद्यार्थ्याचे नांव : गोवर्धन सुनीलराव फडणवीस

वर्ग : B.Com II year विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.: _____ शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 2023 2024

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

Sho/ku. Gaurav... Suri... Karpuraya

Studying in Semester/Class. B.Com. 2nd year [4th Sem]

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session... 2023-24..

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by P.T.M. University Board/University

for the subject... Environment

Dated: 26.03.24.

[Signature]
Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

[Signature]

Head of the Department

* विषय *

Environmented pollution

विद्यार्थ्याचे नांव : प्राची विजय वाजमडे

वर्ग : पी.एस.सी. २४ एवढ (Pcm) विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.: _____ शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी २०२३ २०२४

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

She/Ku. Prachi. V. Wankhede.....

Studying in Semester/Glass. B.Sc. IV sem at

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session. 2023-2024

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by..... Board/University

for the subject.....

Dated: 14/3/2024

Signature of the Teacher

A handwritten signature in red ink, likely belonging to the Head of the Department.

Who taught the Examinee

Head of the Department

* विषय *

Disaster management

विद्यार्थ्याचे नांव : sadhana D. pande

वर्ग : BSC IV sem (CS)

विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान (CS)

रोल नं.:

शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 2023 2024

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

She/ku. sadhana D. Pande

Studying in Semester/Class. IVth at (ES)

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session. 2023-24

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by. RTMNU Board/University

for the subject. Environment

Dated: 15/3/24

Signature of the Teacher

A red ink signature, appearing to be a stylized 'S' or 'P' followed by a long horizontal stroke.

Who taught the Examinee

Head of the Department

* विषय *

Biodiversity

विद्यार्थ्याचे नांव : Yogesh C. Dhokpande

वर्ग : BSC 1st sem (GS)

विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान CB

रोल नं.:

शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 20 23 20 24

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

The/ku... Yagesh... C... Dhokpande.....

Studying in Semester/Class... IV sem..... at

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session... 2023-24.....

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by... RTM.N.U..... Board/University

for the subject... Environment....

Dated: 19-03-24

Signature of the Teacher

A red ink signature, likely of the teacher, written in a stylized cursive script.

Who taught the Examinee

Head of the Department

* विषय *

नैसर्गिक संसाधने

विद्यार्थ्याचे नांव : ठिवानी नरेश्वरजी सहस्रबुद्धे

वर्ग : बी. ए. तिसरीय वर्ष विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.: _____ शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 203_204

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

She/Ku. Shivani. Natthuji. Sahasrabudde

Studying in Semester/Class. B. A. : IV. sem

Vidya Vikas Arts. Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session. 2023-24.

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by. R. T. M. Nagpur Board/University

for the subject. Natural Resources

Dated: 21.1.2024

Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

Head of the Department

नैसर्गिक संसाधने

जसजशी जागतिक लोकसंख्या वाढते आहे त्याच प्रमाणात नैसर्गिक संसाधनांच्या वापरचे प्रमाण वाढते आहे. परिस्थिती अशी आहे की जर न्याय पध्दतीने या संसाधनांचे मानवी उपयोगाकरिता वाटप झाले तरच सदर्या उपलब्ध असलेली नैसर्गिक संसाधने मोठ्या आजच्या परिस्थितीतील वाढत्या लोकसंख्येच्या उर्जा व संसाधनांच्या गरजा भागवू शकतात. परंतु भविष्याच्या दृष्टीकोणातून ही परिस्थिती अत्यंत दुःखद आहे. जवळपास सर्व काही कृषी उत्पन्न व उत्पादन, माश्यांसहित प्राणी उत्पादन यांच्या उपयोग फक्त मानवासाठीच करावा लागतो परंतु खाणाऱ्या तोंडांची संख्या नियमितपणे वाढते. नैसर्गिक परिस्थितीच्या हानीमुळे, उपजाऊ जमिनीच्या नापिक जमिनीतील रूपांतरणामुळे तसेच वातावरणातील प्रदुषणामुळे जागतिक अन्न उत्पादनाची पातळी दिवसेंदिवस घटतेय. या सर्व बाबींचा सारांश एवढाच की भविष्यामध्ये जगातील वाढत्या अन्नधान्याच्या मागणीला पुरवठा हा नक्कीच कमी पडणार आहे.

कुठलाही तो घटक हा मानवाच्या उपयोगाकरिता असेल किंवा त्या कुठल्याही घटकापासून कुठलाही उत्पादन तयार होत असेल तर अशा त्या कुठल्याही घटकाला संसाधने असे म्हणतात.

A

* विषय *

पर्यावरण प्रदूषण

विद्यार्थ्यांचे नांव : साहिली दिलीप तिवडे

वर्ग : B.A. IV sem (A) विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.: _____ शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 2023 2024

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

She/Ku. Sahili... Dilip... Tiwade...

Studying in Semester/Class. B.A. IV sem at

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session. 2023-24.....

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by R.T.M. Nagpur Board/University

for the subject. ENVIRONMENT STUDIES

Dated: 12/03/2024.

Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

Head of the Department

* पर्यावरण प्रदूषण *

हवा, पाणी व जमिनीतील भौतिक रासायनिक किंवा जैविक गुणवैशिष्ट्यांमधील अनावश्यक बदल ज्यामुळे आरोग्यावर किंवा कुठल्याही प्रजातीवर जातिकूल परिणाम होईल त्या बदलला प्रदूषण असे म्हणतात.

पर्यावरणाची व्याख्या सरळपणे अशी पण करता येईल प्रदूषण म्हणजे वातावरणातील धूळ वायू किंवा द्रव स्वरूपातील कुठल्याही घटकाचे इतकी सित्रता की ज्याचे पर्यावरणातील जैविक किंवा अजैविक घटकांवर विपरित परिणाम होताना प्रगत व अप्रगत देशांमधील सह्या ऐरणीवरचा प्रश्न म्हणजे पर्यावरणीय प्रदूषण प्रदूषणामुळे होत असलेले पर्यावरणाची हानी आपल्याला जैवविविधतेच्या व वनस्पती आच्छादनांच्या न्हासामुळे तिब्रलेने जाणवते. रासायनिक खाल, साष्णुरा, जीवनाशक, क्लोरोफ्लुरोकार्बन, प्लास्टिक व किटकनाशक, इंधन, रंग उद्येवधी व खाद्यसामग्री ही 'रासायनिक' पदार्थांची विविध मानिका मानवी उपयोगाच्या विविध गरजांतून पर्यावरणामध्ये प्रदूषणाची व्याप्ती प्रसारित करते आहे. जीवनसृष्टीमध्ये कचरा, मेला, धूर व औद्योगिक पसाहतीमधील सांडपाणी यामुळे सर्व प्राणीमात्ताना शोका निमण झालाय.

(B)

* विषय *

पर्यावरण प्रदूषण

विद्यार्थ्यांचे नांव : प्रतिक्षा चातुरानंद स्वप्ने

वर्ग : B.A. IV sem

विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.:

शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 2023 2024

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

She/ku.. Pratiksha... Chaturannand. Khadse

Studying in Semester/Glass. B.A. II.yers. IVth sem [B]

Vidya Vikas Arts, Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session. 2023-24....

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by.. R.T.M. Nagpur Board/University

for the subject... E.V.S.

Dated: 6-3-2024.

Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

Head of the Department

वायु प्रदूषण

जेव्हा पृथ्वीच्या वातावरणामध्ये निसर्गतः नसणारे घन किंवा घन कण तसेच जैविक रेणूंचा समावेश असलेल्या पदार्थांची हानीकारक किंवा अत्याधिक प्रमाणात वाढ होत त्याला वायु प्रदूषण असे म्हणतात. यामुळे मानवामध्ये रोग, अलजा आणि मूल्यपेक्षीय होऊ शकतात. हे इतर प्राणी झंजून, पिके इत्यादी इतर सजीवांना तसेच नैसर्गिक किंवा मानवानामित् पर्यावरण वातावरणास हानी पोहोचवू शकते. मानवी क्रिया आणि नैसर्गिक प्रक्रिया ह्या दोन्ही वायु प्रदूषण निर्माण करू शकतात. केवळ बाहेरील वायु प्रदूषणामुळे २.५ ते ४.२९ दशलक्ष अढाळी लोकांचा मृत्यू होताना.

२०१४ च्या जागतिक आरोग्य अहवालानुसार २०५२ मधील वायु प्रदूषणामुळे जगभरात सुमारे ७ दशलक्ष लोकांचा मृत्यू झाला होता.

मानवी आरोग्यास तसेच पर्यावरणाचा अविभाज्य भाग असलेले प्राणी, पक्षी, वनस्पती, जीवजंतू इत्यादींना हानीकारक असलेले घटक जेव्हा हवेमध्ये मिसळल्याने घास होतो तेव्हा वायुप्रदूषण झाल्याचे समजण्यात येते. फक्त मानवी आरोग्यास हानीकारक असलेले वातावरणातील घटक वायु प्रदूषणास जबाबदार आहेत असे पूर्वी समजले जात असे. कालांतराने वायुप्रदूषणाची व्याख्या इतर प्राण्यांना, पक्ष्यांना व वनस्पतींना हानीकारक असलेल्या घटकांनाही लागू झाली.

(B)
* विषय *

पर्यावरण प्रदूषण

विद्यार्थ्याचे नांव : प्रज्वल केशवराव शेळे

वर्ग : B.A 2 years 4th Sem

विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.:

शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 20 23 20 24

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

She/Ku... Prajwal..... Shenle.....

Studying in Semester/Class. B.A. IV. semat

Vidya Vikas Arts. Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session... 2023-24.

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by... R.T.M. Nagpur Board/University

for the subject... E.V.S.....

Dated: 26-03-2024

Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

Head of the Department

* प्रदूषणाचे प्रकार *

१) वायू प्रदूषण

२) जल प्रदूषण

३) मृत्ती प्रदूषण

४) ध्वनी प्रदूषण

Teacher's Signature

* विषय *

पर्यावरण प्रदूषण

विद्यार्थ्याचे नांव : अलिफेत जालेश्वर जाधवे

वर्ग : बी.सु. द्वितीय वर्ष (चौथे सेम) विभाग : कला/वाणिज्य/विज्ञान

रोल नं.: _____ शैक्षणिक सत्र : उन्हाळी 2023 2024

VIDYA VIKAS ARTS, COMMERCE & SCIENCE
COLLEGE, SAMUDRAPUR

Certificate

*This is to certify that this practical journal contains the bonafide record
of the practical work of*

The/ku. Amiket. D. Sable.....

Studying in Semester/Class. B.A. IV. at

Vidya Vikas Arts. Commerce & Science

College, Samudrapur

during the Academic Session. 2023-24

The candidate has satisfactorily completed

the experiment prescribed by R.T.M. Nagpur Board/University

for the subject. EVS.....

Dated: 9/3/2024..

Signature of the Teacher

Who taught the Examinee

Head of the Department

* पशुचिकित्सा प्रणाली *

रासायनिक / पाणी व जमिनीतील / भौतिक
 अनावश्यक / व हल / ज्यामुळे / आरोग्यावर
 किंवा / आरोग्याची / प्रणालीवर / प्राणशूल / आहे
 परिणाम / होईल / त्या / बदलला / प्रणाली आहे
 म्हणून / पशुचिकित्साची / व्याख्या / सरळपणे /
 अशी / पा / पारण / येईल / प्रणाली म्हणजे
 वातावरणातील / घटक / वास्तु / किंवा /
 स्वतः पाणील / कुठल्याही / द्रव्याची / किंवा /
 अंतर्गत / घटकांवर / विपरित / परिणाम
 होताना / पुढील / व / अपुढील / देवांमधील
 सध्या / रोगीवर / पुढील / म्हणजे / पशुचिकित्सा
 प्रणाली / प्रणालीमुळे / होत / असते
 पशुचिकित्साची / हाती / आपणाला / जेवढेही
 व / वनस्पती / आ / चलायला / हासांमुळे
 निवृत्ती / जाणवते / रासायनिक / निक / अं
 साधुचर / जीवशास्त्र / पशुचिकित्सा -
 कार्या / प्राणिक / व / किष्कशाशास्त्र /
 अंश / रंग / औषधी / व / आरोग्यशास्त्र
 ही / रासायनिक / पशुचिकित्सा / विविध / मालिका
 मानवी / उपयोगाच्या / विविध / गरजांनुसार
 पशुचिकित्सा मध्ये / प्रणालीची / व्याप्ती / प्रसारित
 करणे / आहे . जीवनसूक्ष्म मध्ये / कच्चा / मेल
 धुव / व / औद्योगिक / वनातली मधील
 सांडपाणी / सांड / सर्व / प्राणीमात्रांम / निमित्त

विद्या विकास कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय समुद्रपूर जि.वर्धा

परीक्षा २०२३-२४

बी.ए. बीकॉम बीएससी सत्रचौथे

वेळ :- ३ तास विषय :- पर्यावरण

गुण :- ५०

प्रश्न १ ला योग्य पर्याय निवडा

- १) सजीवांच्या जिवित कार्या करीता सागणाच्या गरजांची पूर्तता असते.
अ) कारखान्यातून ब) शरीरातून क) पर्यावरणातून ड) शासनाकडून
- २) आपल्या सभोवतालची जमीन, हवा, पाणी, इतर अजैविक व जैविक घटक मिळून शरीर बनते.
अ) पर्यावरण ब) वातावरण क) शहर ड) शरीर
- ३) नैसर्गिक संशोधनाचा पर्यावरणाच्या न्हासाला कारणीभूत आहे.
अ) पुनर्वापर ब) अतिवापर क) कमीवापर ड) मध्यम वापर
- ४) पर्यावरण अभ्यास हे एक शास्त्र आहे.
अ) बहु आयामी ब) नैसर्गिक क) जैविक ड) रासायनिक
- ५) मानवाच्या हस्तक्षेपामुळे पृथ्वीवरील नैसर्गिक यंत्रणा झाली आहे.
अ) भरभक्कम ब) संतुलित क) खिळखिळी ड) एकसंघ
- ६) सरदार सरोवर प्रकल्पामुळे मधील हजारो हेक्टर जमाव पाण्याखाली जाणार आहे.
अ) महाराष्ट्र, गुजरात, कर्नाटक ब) महाराष्ट्र, गोवा, कर्नाटक
क) महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश, राजस्थान ड) महाराष्ट्र, गुजरात, मध्यप्रदेश
- ७) या सरदार सरोवर आंदोलनामुळे पर्यावरणवादी म्हणून ओळखल्या जातात.
अ) अरंधती राय ब) मेघा पाटकर क) शबाना आझमी ड) मेनका गांधी
- ८) सरदार सरोवर प्रकल्पामुळे प्रामुख्याने आदिवासी होतील.
अ) सुस्थापित ब) विस्थापित क) श्रीमंत ड) निरक्षर
- ९) डॉ. एम. एस. स्वामीनाथन हे एक आहेत.
अ) कृषिशास्त्रज्ञ ब) प्राणीशास्त्रज्ञ क) कारखानदार ड) रसायनशास्त्रज्ञ
- १०) भारतीय हरीतक्रांतीचे जनक म्हणून यांची ओळख आहे.
अ) डॉ. स्वामीनाथन ब) रंगनाथन क) सुन्नमण्यम स्वामी ड) रंगास्वामी
- ११) एस. एस. स्वामीनाथन रिसर्च फाउन्डेशन ही संस्था चे कार्य करित आहे.
अ) शाश्वत हरीत क्रांती ब) हरीतक्रांती क) निसर्गक्रांती ड) प्रदुषण
- १२) शेती मुळे नैसर्गीक वातावरण अबाधित राखता येते.
अ) रासायनिक ब) सैन्द्रिय क) नियंत्रित ड) असंतुलित

- १३) सेन्टर पर फॉर इकोलॉजीकल सायन्सेस ही संस्था यांनी स्थापन केली
 अ) एम.एस. स्वामीनाथन ब) मेघा पाटकर ड) डॉ. माधव गाडगिळ
- १४) डॉ. माधव गाडगिळ पांच्या वरील पर्यावरण संशोधनामुळे भारतातील पहिले बायोस्फिअर आरक्षित प्रक्षेत्र तयार केले गेलंय.
 अ) दख्खन पठार ब) पश्चिमी घाट क) हिमालय ड) समुद्रकिनारा
- १५) पर्यावरण संवर्धनासंबंधी कार्य करणाऱ्यांना असं म्हणतात.
 अ) पर्यावरणवादी ब) प्रदुषणवादी क) भांडवलवादी ड) जीवनदायी
- १६) - मानवाच्या उपयोगाकरीता येणाऱ्या घटकाला म्हणतात.
 अ) संसाधन ब) वस्तु क) यंत्र ड) संपत्ती.
- १७) नैसर्गिक संसाधन ही घटक असतात.
 अ) कृत्रिम ब) मानवनिमित्त (क) नैसर्गिक ड) आयातीत
- १८) प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्षपणे प्रकाशसंश्लेषण कियेद्वारे तयार झालेल्या संसाधनाला संसाधन असं म्हटलं जात.
 अ) जैविक ब) प्रतिजैविक क) अजैविक ड) कृत्रिम
- १९) ज्या संसाधन निर्मितीमध्ये जैविक बाबींचा हातभार लाभलेला नसतो त्याला संसाधन असे म्हटल्या जात
 अ) जैविक ब) अजैविक क) कृत्रिम ड) यंत्रनिर्मित
- २०) हे एक संसाधन आहे.
 अ) पुनर्नविनीकीणीय ब) अपुनर्नविनीकरण क) तांत्रिक ड) मर्यादित
- २१) मानवासहित संपूर्ण प्राणीसृष्टी त्यांच्या अन्नपुरवठ्याकरीता प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे अवलंबून असतात
 अ) स्वयंपाकघर ब) गोदामावर क) जेवणावर ड) वनस्पतीवर
- २२) पृथ्वीवर नैसर्गीक संसाधनाची उपलब्धता प्रमाणात आहे.
 अ) सम ब) विषम क) सम-विषम ड) अती
- २३) नैसर्गिक घटकाचं ही पर्यावरणशास्त्राच्या अभ्यासातील महत्वाची संकल्पना आहे.
 अ) संवर्धन ब) उत्पादन क) प्रदुषण ड) नियोजन
- २४) खनिज संसाधनाच्या सर्वसाधारणपणे संसाधने म्हटल्या जाते.
 अ) यंत्रनिर्मित ब) पुनर्नविनीकरणीय क) अपुनर्नविनीकरणीय ड) सहजउपलब्ध
- २५) जमीनीखातील धरातून काढलेल्या खनिजांना खनिज म्हणतात.
 अ) सागरी ब) भूपृष्ठीय क) अपृष्ठीय ड) अकृत्रिम

- २६) मीठ, मॅग्नेशियम व ब्रोमीन यासारख्या खनिजांचं उत्खनन केल्या जात
 अ) जीवन ब) जमिनीतून क) सागरातून ड) खाणीतून
- २७) भारतातील एकुण जमीनीच्या क्षेत्रफळापैकी तीनच्या टक्के भुभागावर शेती केली जाते.
 अ) ४६ ब) ४५ क) ४४ ड) ४८
- २८) भारतातील एकुण जमीनीच्या क्षेत्रफळापैकी तीनच्या टक्के भुभाग वाणानी व्यापलेला आहे.
 अ) २५ ब) २४ क) २० ड) २३
- २९) भारतातील एकुण जमीनीच्या क्षेत्रफळापैकी टक्के भुभाग वैराण आहे.
 अ) १४ ख २४ क) १५ ड) २५
- ३०) भारतातील जमीनीच्या क्षेत्रफळापैकी टक्के भुभागवर लोक वस्ती करून आहेत.
 अ) ९ ब) ८ क) १० ड) १८
- ३१) जमीनीवरच्या थराची होत असलेली वाताहत म्हणजेच जमीनीची धुप
 अ) सुपिक ब) नापिक क) क्षारपड ड) खडकाळ
- (३२) उष्णकटिबंधिय प्रदेशातील न्हासाचं प्रमुख कारण आहे लोकसंख्येचा विस्फोट
 अ) शेतीच्या ब) वनांच्या क) प्राण्यांच्या ड) अन्नधान्याच्या
- (३३) परिसंस्था म्हणजे संस्था
 अ) शासकीय ब) खाजगी क) पर्यावरणीय ड) सामाजिक
- ३४) परिसंस्थेतील सेन्द्रियव असेन्द्रिय हे घटक घटकात मोडतात.
 अ) अजैविक ब) जैविक क) उर्जा (ड) ग्राहक
- ३५) परिसंस्थाचे स्वरूप कारणांवर अवलंबून असते.
 अ) रासायनिक ब) जीवभौगोलिक क) भौतिक ड) सामाजिक
- ३६) विविध परिसंस्थामध्ये वैशिष्टपूर्ण प्राणी व वनस्पती सारख्या वस्तीस्थान असते.
 अ) संजीवांचेच ब) घटकांचे क) प्रकारांचे ड) यापैकी काहीही नाही
- ३७) नैसर्गिक परिसंस्था या असतात.
 अ) दुय्यम ब) अकृत्रिम क) यांत्रिक ड) स्वायत्त
- ३८) उत्पादक ग्राहक यांच्या मृत्युनंतर कुजण्याच्या प्रक्रियेला अस म्हणतात.
 अ) उत्पादन ब) पोषण क) संश्लेषण ड) विघटन
- ३९) उत्पादकांचा अन्न म्हणुन वापर करणाऱ्या तृणभक्षी ग्राहकांना ग्राहक म्हणतात.
 अ) मांसाहारी ब) शाकाहारी क) मासाहारी व शाकाहारी ड) यापैकी काहीही नाही
- ४०) तृणभक्षी ग्राहकांनाच ग्राहक असेही म्हणतात.
 अ) मुळ ब) प्राथमिक क) द्वितीय ड) तृतीय

- ४१) प्राथमिक ग्राहकांच्या अवलंबून असणाऱ्या ग्राहकांना द्वितीय व तृतीय मांसाहारी ग्राहक असं संबोधल्या जात.
 अ) मांसावर ब) घटकावर क) तृणावर ड) उपलब्धतेवर
- ४२) परिसंस्थेतील यांचे स्थान अप असते,
 अ) सूक्ष्मजीव ब) मासाहारी प्राणी क) शाकाहारी प्राणी ड) यापैकी सर्व
- ४३) प्राण्यांमध्ये प्राणवायु स्थितीत आढळतो.
 अ) रासायनिक ब) विरघळलेल्या क) घन ड) कठीण
- ४४) शिवाय श्वसन अथवा जलनाची अभिक्रिया होऊ शकत नाही.
 अ) कार्बनवायु ब) प्राणवायु क) नत्रवायु ड) नायट्रोजन वायु
- ४५) संजीव त्यांच्या प्रक्रियेकरीता हवा असणारा प्राणवायु वातावरणातु घेतात.
 अ) श्वसन ब) ज्वलन क) पुरकसदृश ड) निस्सारण
- ४६) प्राण्यांच्या शरीरातून श्वसनप्रक्रियेद्वारे वायुचं उत्सर्जन होत.
 अ) प्राणवायु ब) कार्बन डायऑक्साईड क) नायट्रोजन ड) हायड्रोजन
- ४७) कार्बन डायऑक्साईड वायुच वनस्पतींद्वारे शोषण केल्या जाऊन प्रक्रियेत त्याचा वापर केल्या जातो.
 अ) श्वसन ब) प्रकाशसंश्लेषण क) शरीरप्रक्रिया ड) अन्नापचन
- ४८) सदाहरीत वनामध्ये वर्षभर पडत असतो.
 अ) उन्हा ब) धंडी क) पाऊस ड) यापैकी काहीही नाही
- ४९) उष्णकटीबंधीय जैवविविधतेचे झंडार आहेत.
 अ) पानगळीचे वने ब) पर्जन्यवने क) सुचिमणी वने ड) काटेरी वने
- ५०) भारतात सदाहरीत वने उंची व कोडाईकेलाच्या भागात आढळतात
 अ) पश्चिम ब) दक्षिण क) उत्तर ड) पूर्व